

**Zakres wiedzy i umiejętności oraz wykaz literatury
Wojewódzkiego Konkursu Przedmiotowego z Języka Polskiego
dla uczniów szkół podstawowych województwa śląskiego
w roku szkolnym 2020/2021**

Zakres umiejętności.

1. Czytanie ze zrozumieniem różnych tekstów kultury.
2. Analiza i interpretacja utworów literackich oraz innych tekstów kultury z wykorzystaniem potrzebnej terminologii.
3. Wykorzystywanie podstawowej wiedzy o języku – znajomość pojęć oraz terminów służących opisywaniu języka i komunikowaniu się ludzi.
4. Tworzenie wypowiedzi pisemnej na określony temat.
5. Umiejętność samodzielnego docierania do informacji, dokonywania ich selekcji, syntezy oraz wartościowania.
6. Wykorzystywanie elementów retoryki do tworzenia wypowiedzi pisemnych.

I stopień (eliminacje szkolne)

Eliminacje I stopnia polegają na rozwiązaniu przez uczniów testu z zakresu kształcenia literackiego oraz nauki o języku.

Czas trwania eliminacji - 60 minut.

Zakres treści.

Uczeń:

- 1) określa:
 - a) tematykę oraz problematykę utworu.
 - b) nadawcę i odbiorcę (adresata) wypowiedzi.
- 2) rozróżnia narrację pierwszoosobową i trzecioosobową oraz określa ich funkcje w utworze.
- 3) wyróżnia elementy świata przedstawionego w utworze, w tym: zdarzenia, sytuacje, wątki (główne, poboczne), postacie (pierwszoplanowe, drugoplanowe, epizodyczne), określa czas i miejsce przedstawionych zdarzeń, wskazuje zależności między zdarzeniami.
- 4) rozpoznaje fikcję literacką; rozróżnia elementy realistyczne i fantastyczne w utworach.
- 5) określa funkcje elementów konstrukcyjnych utworu literackiego, w tym: tytułu, podtytułu, motta, puenty.
- 6) rozpoznaje rodzaje literackie, określa ich cechy, przypisuje utwór do rodzaju literackiego.

- 7) rozpoznaje cechy dialogu, monologu, opowiadania, opisu.
- 8) analizuje i interpretuje teksty literackie oraz inne teksty kultury, w tym ikoniczne (np.: obraz, plakat, rzeźba, grafika).
- 9) identyfikuje tekst jako komunikat; rozróżnia typy tekstów: informacyjny, publicystyczny, ikoniczny, reklamowy.
- 10) odróżnia informacje o faktach od opinii.
- 11) porównuje utwory literackie lub ich fragmenty pod względem treści i formy.
- 12) wyodrębnia obrazy poetyckie w utworach lirycznych.
- 13) charakteryzuje osobę mówiącą w wierszu (podmiot liryczny), narratora, bohaterów.
- 14) rozpoznaje metaforę, ożywienie, uosobienie, porównanie, epitet, wyraz dźwiękonaśladowczy, powtórzenie, pytanie retoryczne, anaforę, apostrofę, peryfrazę i określa ich funkcje.
- 15) wskazuje elementy rytmizujące wypowiedź, w tym: wers, rym, strofę, refren.
- 16) rozróżnia wiersz biały od rymowanego.
- 17) wyróżnia rodzaje rymów: męskie, żeńskie, parzyste/sąsiadujące, okalające, krzyżowe.
- 18) rozróżnia synonimy, antonimy, homonimy, rozumie ich funkcje w tekście i stosuje je we własnych wypowiedziach.
- 19) formułuje tezę oraz hipotezę, dobiera argumenty, układa kontrargumenty, uzasadnia swoje stanowisko.
- 20) wykorzystuje wiedzę o języku :
 - a) rozpoznaje wypowiedzenia oznajmujące, pytające, rozkazujące;
 - b) rozpoznaje zdania pojedyncze rozwinięte i nierozwinięte, zdania złożone, równoważniki zdania, zdania bezpodmiotowe;
 - c) buduje wskazane w punktach 21 a) oraz 21 b) wypowiedzenia i je przekształca;
 - d) rozróżnia zdania złożone współrzędnie i podrzędnie oraz je tworzy;
 - e) rozróżnia części zdania;
 - f) rozróżnia odmienne i nieodmienne części mowy;
 - g) rozpoznaje formy przypadków, liczby, osoby, czasu, trybu, strony i rodzaju gramatycznego odmiennych części mowy i określa ich funkcje w wypowiedzi;
 - h) stopniuje przymiotniki i przysłówki;
 - i) stosuje poprawne formy gramatyczne wyrazów odmiennych;
 - j) odróżnia czasowniki dokonane od niedokonanych, rozpoznaje nieosobowe formy czasownika (zakończone na -no, -to, bezokoliczniki, konstrukcje z „się”);
 - ł) rozumie znaczenie oraz funkcje czasowników osobowych i nieosobowych;

- k) rozpoznaje imiesłowy przymiotnikowe czynne i bierne, tworzy je oraz określa ich funkcje w tekście;
 - l) poprawnie używa czasowników w trybach: orzekającym, przypuszczającym oraz rozkazującym;
 - m) stosuje konstrukcję stron czynnej oraz biernej czasownika i przekształca czasowniki ze strony czynnej na bierną i odwrotnie, odpowiednio do celu oraz intencji wypowiedzi.
- 21) tworzy wypowiedź pisemną w następujących formach gatunkowych:
- a) opis, w tym: bohatera, przedmiotu, dzieła sztuki, krajobrazu, przeżyć.
 - b) ogłoszenie;
 - c) podziękowania;
 - d) gratulacje;
 - e) zaproszenie,
- 22) sporządza odtwórcze i twórcze plany ramowy oraz szczegółowy.
- 23) stosuje środki językowe wzbogacające styl wypowiedzi, rozpoznaje je i nazywa, np.: porównania, funkcjonalne powtórzenia, wyolbrzymienia.
- 24) zna i stosuje reguły ortografii oraz interpunkcji.

Anna Ryśniewicz